

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

DOI: 10.67227

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 6

2026

RAQAMLI TARJIMADA EKVALENTLIK MUAMMOSI: INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA

Mo‘yidinov Jamshidbek Orifjon o‘g‘li
O‘zbekiston Milliy universiteti, stajyor-o‘qituvchi

Annotatsiya

Ushbu maqolada raqamli tarjima jarayonida ekvivalentlik muammosi ingliz va o‘zbek tillari misolida filologik jihatdan tahlil qilinadi. Bugungi kunda Google Translate, DeepL, Yandex Translate kabi avtomatik tarjima tizimlari tarjima jarayonini tezlashtirayotgan bo‘lsa-da, ular leksik, semantik, grammatik, stilistik va lingvomadaniy ekvivalentlikni har doim ham to‘liq ta‘minlay olmaydi. Ayniqsa, frazeologik birliklar, milliy-madaniy realiyalar, ko‘p ma‘noli so‘zlar, kontekstga bog‘liq iboralar hamda badiiy-uslubiy vositalarni tarjima qilishda ma‘no yo‘qolishi, noto‘g‘ri ekvivalent tanlash va uslubiy nomuvofiqlik holatlari kuzatiladi. Maqolada raqamli tarjimada yuzaga keladigan ekvivalentlik turlari, ularning lingvistik xususiyatlari va ingliz-o‘zbek tarjimasidagi asosiy muammolar yoritiladi. Shuningdek, inson tarjimasini va avtomatik tarjima natijalari o‘rtasidagi farqlar tahlil qilinib, raqamli tarjima sifatini oshirishda kontekstual, pragmatik va madaniy omillarni hisobga olish zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: raqamli tarjima, ekvivalentlik, avtomatik tarjima, ingliz tili, o‘zbek tili, lingvomadaniyat, semantik moslik, frazeologik birliklar, tarjima sifati, kontekst.

ПРОБЛЕМА ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ В ЦИФРОВОМ ПЕРЕВОДЕ: НА ПРИМЕРЕ АНГЛИЙСКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ

Мўйдинов Жамшидбек Орифжон ўғли
Национальный университет Узбекистана, стажёр-преподаватель

Аннотация

В данной статье рассматривается проблема эквивалентности в процессе цифрового перевода на материале английского и узбекского языков. В современных условиях такие системы автоматического перевода, как Google Translate, DeepL и Yandex Translate, значительно ускоряют переводческий процесс, однако не всегда обеспечивают полную лексическую, семантическую, грамматическую, стилистическую и лингвокультурную эквивалентность. Особые трудности возникают при переводе фразеологических единиц, национально-культурных реалий, многозначных слов, контекстуально обусловленных выражений и художественно-стилистических средств. В результате цифрового перевода могут наблюдаться потеря смысла, неправильный выбор эквивалента и стилистическое несоответствие. В статье анализируются основные виды эквивалентности, их лингвистические особенности, а также проблемы, возникающие при переводе с английского языка на узбекский и с узбекского языка на английский. Особое внимание уделяется сравнению результатов машинного и человеческого перевода, а также необходимости учета контекстуальных, прагматических и культурных факторов для повышения качества цифрового перевода.

Ключевые слова: цифровой перевод, эквивалентность, автоматический перевод, английский язык, узбекский язык, лингвокультура, семантическое соответствие, фразеологические единицы, качество перевода, контекст.

THE PROBLEM OF EQUIVALENCE IN DIGITAL TRANSLATION: A CASE STUDY OF ENGLISH AND UZBEK

Mo‘yidinov Jamshidbek Orifjon o‘g‘li
National University of Uzbekistan, Trainee Lecturer

Abstract

This article examines the problem of equivalence in digital translation based on English and Uzbek language materials. Today, automatic translation systems such as Google Translate, DeepL, and Yandex Translate significantly accelerate the translation process; however, they do not always ensure full lexical, semantic, grammatical, stylistic, and linguocultural equivalence. Particular difficulties arise in translating phraseological units, national and cultural realia, polysemous words, context-dependent expressions, and literary-stylistic devices. As a result, digital translation may lead to loss of meaning, incorrect equivalent selection, and stylistic inconsistency. The article analyzes the main types of

equivalence, their linguistic characteristics, and the key problems observed in English-Uzbek and Uzbek-English translation. Special attention is paid to comparing machine translation and human translation results, as well as to the importance of considering contextual, pragmatic, and cultural factors in improving the quality of digital translation.

Keywords: digital translation, equivalence, machine translation, English language, Uzbek language, linguoculture, semantic correspondence, phraseological units, translation quality, context.

XXI asrda raqamli texnologiyalar inson faoliyatining deyarli barcha sohalariga, jumladan, tilshunoslik, tarjimashunoslik va filologik tadqiqotlar jarayoniga ham faol kirib kelmoqda. Xususan, sun'iy intellekt, neyron tarmoqlar, korpus lingvistikasi, avtomatik tarjima tizimlari va raqamli lug'atlar tarjima amaliyotining mazmuni, tezligi va sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bugungi kunda Google Translate, DeepL, Yandex Translate kabi raqamli tarjima vositalari turli tillar o'rtasida tezkor muloqotni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq bunday texnologiyalar tarjima jarayonini yengillashtirishi bilan birga, ekvivalentlik, semantik moslik, uslubiy muvofiqlik va lingvomadaniy ma'noning to'liq saqlanishi bilan bog'liq qator muammolarni ham yuzaga keltirmoqda.

O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasida iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy sohalar, davlat boshqaruvi va ta'lim tizimida raqamli transformatsiyani jadallashtirish vazifalari belgilangan. Mazkur strategiya raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, axborot-kommunikatsiya imkoniyatlarini kengaytirish va zamonaviy raqamli xizmatlarni rivojlantirish uchun muhim normativ asos bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, raqamli tarjima vositalarining filologik imkoniyatlari va cheklovlarini tadqiq etish ham bugungi ilmiy izlanishlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Tarjimashunoslikda ekvivalentlik tushunchasi tarjima matnining asl matnga ma'no, mazmun, uslub, kommunikativ maqsad va madaniy xususiyatlar jihatidan mos kelishini anglatadi. Inson tarjimon matnni tarjima qilishda kontekst, muallif niyati, milliy-madaniy belgilar, uslubiy bo'yoqdorlik va pragmatik ma'noni hisobga oladi. Raqamli tarjima tizimlari esa ko'pincha matnni statistik, neyron yoki algoritmik modellarga asoslangan holda qayta ishlab, eng ehtimolli tarjima variantini taklif qiladi. Natijada ayrim hollarda so'zma-so'z tarjima, noto'g'ri ekvivalent tanlash, frazeologik birliklarning buzilishi, ko'p ma'noli so'zlarning kontekstdan tashqari tarjima qilinishi hamda milliy-madaniy realiyalarning yetarlicha ifodalanmasligi kuzatiladi.

Ingliz va o'zbek tillari misolida raqamli tarjimada ekvivalentlik muammosi yanada murakkab ko'rinish kasb etadi. Chunki mazkur tillar turli til oilalariga mansub bo'lib, ularning grammatik qurilishi, so'z tartibi, morfologik tizimi, leksik-semantik xususiyatlari va madaniy konnotatsiyalari bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi. Ingliz tilida analitik qurilish ustuvor bo'lsa, o'zbek tili agglutinatif til sifatida qo'shimchalar orqali ma'no va grammatik munosabatlarni ifodalaydi. Bu esa avtomatik tarjima jarayonida grammatik transformatsiyalar, sintaktik moslashtirish va semantik aniqlikni ta'minlashda muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi.

Shu nuqtai nazardan, ushbu maqolada raqamli tarjimada ekvivalentlik muammosi ingliz va o'zbek tillari misolida filologik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda avtomatik tarjima jarayonida yuzaga keladigan leksik, grammatik, semantik, stilistik va lingvomadaniy nomuvofiqliklar aniqlanadi, ularning sabablari izohlanadi hamda raqamli tarjima sifatini oshirishda kontekstual va madaniy yondashuvning ahamiyati asoslab beriladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

1. Yusupov Oybek Nematjonovich o'zining "Ingliz tilidan o'zbek tiliga bevosita tarjima qilingan badiiy matnning lingvokognitiv xususiyatlari" nomli PhD avtoreferatida ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjimada ekvivalentlik nisbiy hodisa ekanini asoslaydi. Olim fikricha, tarjima matni ekvivalentligining obyektivligi har bir tilning madaniy va kognitiv o'ziga xosliklari bilan bog'liq. Bu fikr raqamli tarjimada ham muhim, chunki avtomatik tarjima tizimlari ko'pincha madaniy-kognitiv ma'noni to'liq anglay olmaydi.

2. Raupova Muhayyo Nasirovna "Ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjimada transformatsiya hodisasi: lingvokulturologik tadqiq" nomli PhD avtoreferatida ingliz va o'zbek tillari o'rtasidagi fonetik, leksik, grammatik, stilistik va pragmatik tafovutlar tarjima transformatsiyalarini zarur qiladi, deb ta'kidlaydi. Tadqiqotda ingliz tili flektiv, o'zbek tili esa agglutinatif til sifatida grammatik qurilish jihatidan farqlanishi ko'rsatilgan. Bu xulosa raqamli tarjimada ekvivalentlik muammosini asoslash uchun juda

muhim, chunki avtomatik tarjima aynan grammatik va leksik transformatsiyalarni noto'g'ri bajarishi mumkin.

3. Eugene A. Nida tarjimashunoslikda formal va dinamik ekvivalentlik tushunchalarini asoslagan olimlardan biridir. Uning fikricha, formal ekvivalentlik asl matn shakli va mazmuniga yaqinlikni saqlashga intiladi, dinamik ekvivalentlik esa tarjima matnining qabul qiluvchi o'quvchiga ta'siri asl matn ta'siriga yaqin bo'lishini nazarda tutadi. Raqamli tarjima tahlilida bu nazariya muhim, chunki avtomatik tarjima ko'pincha formal moslikka yaqinlashadi, ammo dinamik, pragmatik va madaniy ta'sirni to'liq bera olmaydi.

4. Mona Baker *In Other Words: A Coursebook on Translation* asarida ekvivalentlikni bir necha darajada o'rganadi: so'z darajasidagi ekvivalentlik, so'z birikmasi darajasidagi ekvivalentlik, grammatik ekvivalentlik, matniy ekvivalentlik va pragmatik ekvivalentlik. Uning yondashuvi raqamli tarjima natijalarini baholashda qulay nazariy asos bo'la oladi, chunki Google Translate yoki boshqa avtomatik tizimlar tarjimasini aynan leksik, grammatik, matniy va pragmatik mezonlar asosida tahlil qilish mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda asosiy metod sifatida qiyosiy-lingvistik tahlil metodidan foydalanildi. Ushbu metod ingliz va o'zbek tillari o'rtasidagi raqamli tarjima jarayonida yuzaga keladigan ekvivalentlik muammolarini aniqlash, tasniflash va ilmiy asosda izohlash imkonini beradi. Tadqiqot materiali sifatida ingliz tilidan o'zbek tiliga hamda o'zbek tilidan ingliz tiliga avtomatik tarjima qilingan matn namunalari tanlab olindi. Mazkur matnlar Google Translate, Yandex Translate yoki boshqa raqamli tarjima vositalari yordamida tarjima qilinib, inson tarjimasini yoki adabiy-me'yoriy tarjima varianti bilan qiyoslandi.

Tahlil va natijalar

Raqamli tarjimada ekvivalentlik muammosini aniqlash maqsadida ingliz va o'zbek tillaridagi ayrim so'z, ibora, gap va frazeologik birliklarning avtomatik tarjima jarayonidagi ifodalanishi qiyosiy-lingvistik jihatdan tahlil qilindi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, raqamli tarjima vositalari sodda, to'g'ridan-to'g'ri ma'noga ega gaplarni nisbatan to'g'ri tarjima qilsa-da, ko'p ma'noli so'zlar, frazeologizmlar, madaniy realiyalar, kontekstga bog'liq birliklar va uslubiy bo'yoqdorlikka ega matnlarni tarjima qilishda ekvivalentlik to'liq saqlanmaydi.

1. Leksik ekvivalentlik muammosi

Leksik ekvivalentlik tarjimada so'z yoki so'z birikmasining asl matndagi ma'nosiga mos keluvchi birlik bilan ifodalanishini anglatadi. Ingliz va o'zbek tillarida ayrim so'zlar ko'p ma'nolilik xususiyatiga ega bo'lgani sababli raqamli tarjima vositalari ularning kontekstdagi aniq ma'nosini har doim ham to'g'ri aniqlay olmaydi.

Asl matn	Raqamli tarjima varianti	Maqbul tarjima	Tahlil
He runs a company.	U kompaniyani yuguradi.	U kompaniyani boshqaradi.	“Run” so'zi kontekstda “yugurmoq” emas, “boshqarmoq” ma'nosida kelgan. Raqamli tarjima so'zning asosiy lug'aviy ma'nosini tanlagan.
She has a bright future.	Uning yorqin kelajagi bor.	Uning istiqboli porloq.	Tarjima grammatik jihatdan to'g'ri, biroq o'zbek adabiy uslubida “istiqboli porloq” varianti tabiiyroq.
The bank is near the river.	Bank daryo yaqinida.	Daryo bo'yidagi qirg'oq yaqin. / Bank daryo yaqinida joylashgan.	“Bank” so'zi kontekstga qarab “bank muassasasi” yoki “daryo qirg'og'i” ma'nosini bildiradi. Kontekst yetarli bo'lmaganda raqamli tarjimada noaniqlik yuzaga keladi.

Ushbu misollar shuni ko'rsatadiki, raqamli tarjima tizimlari ko'pincha so'zning eng keng tarqalgan ma'nosiga tayanadi. Natijada kontekstual ma'no e'tibordan chetda qoladi. Ayniqsa, ingliz tilidagi ko'p ma'noli fe'llar va otlar o'zbek tiliga tarjima qilinganda noto'g'ri ekvivalent tanlanishi mumkin.

2. Grammatik ekvivalentlik muammosi

Ingliz va o'zbek tillari grammatik qurilishi jihatidan bir-biridan farq qiladi. Ingliz tili analitik qurilishga ega bo'lib, grammatik munosabatlar yordamchi fe'llar, predloglar va qat'iy so'z tartibi orqali ifodalanadi. O'zbek tili esa agglutinativ til bo'lib, grammatik ma'no asosan qo'shimchalar orqali ifodalanadi. Shu sababli raqamli tarjimada grammatik ekvivalentlikni ta'minlash murakkablashadi.

Asl matn	Raqamli tarjima varianti	Maqbul tarjima	Tahlil
I am interested in translation studies.	Men tarjimashunoslikda qiziqaman.	Men tarjimashunoslikka qiziqaman.	O'zbek tilida "qiziqmoq" fe'li jo'nalish kelishigini talab qiladi. Raqamli tarjimada kelishik noto'g'ri tanlangan.
The article was written by a young researcher.	Maqola yosh tadqiqotchi tomonidan yozilgan edi.	Maqola yosh tadqiqotchi tomonidan yozilgan.	Ingliz tilidagi majhul nisbat o'zbek tiliga tarjima qilinganda "edi" yordamchi shakli har doim zarur emas.
Students should be able to analyze texts.	Talabalar matnlarni tahlil qila olishlari kerak.	Talabalar matnlarni tahlil qila olishi kerak.	Raqamli tarjima grammatik jihatdan tushunarli, biroq ilmiy uslubda ixchamroq variant maqsadga muvofiq.

Tahlil natijalariga ko'ra, raqamli tarjimada grammatik xatolar asosan kelishik qo'shimchalari, majhul nisbat, yordamchi fe'llar va so'z tartibi bilan bog'liq holda namoyon bo'ladi. Bu esa ingliz-o'zbek tarjimasida avtomatik tizimlarning grammatik transformatsiyani to'liq amalga oshira olmasligini ko'rsatadi.

3. Frazeologik birliklar tarjimasida ekvivalentlik muammosi

Frazeologik birliklar tarjimada eng murakkab birliklardan biri hisoblanadi. Chunki ularning ma'nosi tarkibidagi so'zlarning oddiy yig'indisidan kelib chiqmaydi. Raqamli tarjima vositalari esa ko'pincha frazeologizmlarni so'zma-so'z tarjima qiladi.

Asl matn	Raqamli tarjima varianti	Maqbul tarjima	Tahlil
It is raining cats and dogs.	Mushuklar va itlar yog'moqda.	Chelaklab yomg'ir yog'moqda.	Ingliz tilidagi frazeologik birlik so'zma-so'z tarjima qilingan. Asl ma'no — kuchli yomg'ir yog'ishi.
He broke the ice at the meeting.	U yig'ilishda muzni sindirdi.	U yig'ilishdagi noqulay vaziyatni yumshatdi.	"Break the ice" iborasi bevosita emas, ko'chma ma'noda ishlatilgan. Raqamli tarjima obrazli ma'noni anglamagan.
This task is a piece of cake.	Bu vazifa tort bo'ladi.	Bu vazifa juda oson.	Ingliz tilidagi idiomaga o'zbek tilida semantik ekvivalent orqali berilishi kerak.

Mazkur misollar raqamli tarjimada frazeologik ekvivalentlik eng zaif nuqtalardan biri ekanini ko'rsatadi. Chunki frazeologik birliklar milliy tafakkur, obrazlilik va madaniy tajriba bilan bog'liq. Raqamli tizimlar esa ko'pincha ularni leksik birlik sifatida qayta ishlaydi, natijada ma'no buziladi.

4. Lingvomadaniy ekvivalentlik muammosi

Lingvomadaniy ekvivalentlik tarjimada milliy-madaniy birliklar, realiyalar, urf-odatlar, ijtimoiy qadriyatlar va madaniy konnotatsiyalarni to'g'ri yetkazish bilan bog'liq. Ingliz va o'zbek tillari turli madaniy muhitlarga mansub bo'lgani sababli bu yo'nalishda ham raqamli tarjimada muammolar kuzatiladi.

Asl matn	Raqamli tarjima varianti	Maqbul tarjima	Tahlil
Navruz is celebrated with sumalak and traditional songs.	Navro'z sumalak va an'anaviy qo'shiqlar bilan nishonlanadi.	Navro'z bayramida sumalak tayyorlanib, xalq qo'shiqlari va urf-odatlar orqali bayramona muhit yaratiladi.	Raqamli tarjima umumiy ma'noni beradi, ammo "Navro'z" va "sumalak"ning madaniy mazmuni kengroq izohni talab qiladi.
He invited us to afternoon tea.	U bizni tushdan keyingi choyga taklif qildi.	U bizni inglizcha choy marosimiga taklif qildi.	"Afternoon tea" ingliz madaniyatiga xos realiya bo'lib, oddiy "choy" emas, muayyan madaniy marosimni anglatadi.
Mahalla plays an important role in Uzbek	Mahalla o'zbek jamiyatida muhim rol o'ynaydi.	Mahalla o'zbek jamiyatida o'zini o'zi boshqarish, ijtimoiy hamjihatlik va	"Mahalla" so'zi boshqa tillarda to'liq ekvivalentga ega emas. Uni izohli tarjima qilish

society.		qadriyatlarni saqlashda muhim institut hisoblanadi.	maqsadga muvofiq.
----------	--	---	-------------------

Ushbu holatlar shuni ko'rsatadiki, raqamli tarjima milliy-madaniy birliklarning tashqi ma'nosini bera olsa-da, ularning ichki madaniy mazmunini to'liq ochib bera olmaydi. Ayniqsa, "mahalla", "Navro'z", "sumalak", "hashar", "kelin salom" kabi realiyalar tarjimasida izohli yondashuv zarur.

5. Stilistik ekvivalentlik muammosi

Stilistik ekvivalentlik asl matnning uslubi, emotsional bo'yoqdorligi, janriy xususiyati va kommunikativ ohangini tarjimada saqlashni anglatadi. Raqamli tarjimada esa ko'pincha matnning umumiy mazmuni beriladi, biroq uning uslubiy xususiyatlari yo'qoladi.

Asl matn	Raqamli tarjima varianti	Maqbul tarjima	Tahlil
The land of Uzbekistan is rich in history and culture.	O'zbekiston yeri tarix va madaniyatga boy.	O'zbekiston zamini boy tarix va betakror madaniyatga ega.	Raqamli tarjima mazmunan to'g'ri, ammo badiiy-publitsistik uslub kuchsiz ifodalangan.
His words touched my heart.	Uning so'zlari yuragimga tegdi.	Uning so'zlari qalbinga ta'sir qildi.	"Yuragimga tegdi" o'zbek tilida salbiy ma'no berishi mumkin. Maqbul variant emotsional ma'noni to'g'ri ifodalaydi.
Education is the key to success.	Ta'lim muvaffaqiyat kalitidir.	Ta'lim — muvaffaqiyat kaliti.	Raqamli tarjima tushunarli, biroq o'zbek ilmiy-publitsistik uslubida ikkinchi variant tabiiyroq.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, stilistik jihatdan raqamli tarjima ko'pincha neytral va so'zma-so'z shaklga moyil bo'ladi. Badiiy, publitsistik yoki ilmiy matnlarda esa uslubiy moslik tarjima sifatining muhim ko'rsatkichidir.

6. Pragmatik ekvivalentlik muammosi

Pragmatik ekvivalentlik nutqiy vaziyat, murojaat shakli, ijtimoiy munosabat, hurmat ifodasi va kommunikativ maqsadning tarjimada saqlanishi bilan bog'liq. Ingliz tilida "you" olmoshi umumiy qo'llansa, o'zbek tilida "sen" va "siz" shakllari ijtimoiy masofa, hurmat va munosabatni bildiradi.

Asl matn	Raqamli tarjima varianti	Maqbul tarjima	Tahlil
Can you help me?	Sen menga yordam bera olasanmi?	Siz menga yordam bera olasizmi?	Rasmiy yoki hurmatli vaziyatda "you" olmoshi "siz" deb tarjima qilinishi kerak.
Dear Professor, I am writing to ask for your advice.	Aziz professor, men sizning maslahatingizni so'rash uchun yozyapman.	Hurmatli professor, Sizdan maslahat so'rash maqsadida murojaat qilmoqdaman.	Raqamli tarjima mazmuni beradi, ammo akademik yozishma uslubiga to'liq mos emas.
Please, take your seat.	Iltimos, o'rningizni oling.	Iltimos, joyingizga o'tiring.	So'zma-so'z tarjima o'zbek tilida tabiiy eshitilmaydi.

Bu misollar raqamli tarjimada kommunikativ vaziyat va nutq odobi har doim ham to'g'ri aks etmasligini ko'rsatadi. Ayniqsa, rasmiy yozishmalar, akademik muloqot va madaniy hurmat shakllarini tarjima qilishda inson tahriri zarur bo'ladi.

Umumiy natijalar

Tahlil qilingan misollar asosida quyidagi natijalarga kelindi:

1. Raqamli tarjima vositalari sodda va standart gaplarni tarjima qilishda nisbatan samarali bo'lsa-da, murakkab semantik va madaniy birliklarni tarjima qilishda ekvivalentlikni to'liq ta'minlay olmaydi.
2. Ingliz-o'zbek tarjimasida eng ko'p uchraydigan xatoliklar leksik ko'p ma'nolilik, kelishik qo'shimchalari, so'z tartibi, frazeologik birliklar va madaniy realiyalar bilan bog'liq.
3. Raqamli tarjima ko'pincha formal ekvivalentlikka yaqinlashadi, ya'ni asl matndagi so'z yoki grammatik shaklga bevosita mos variantni tanlaydi. Biroq dinamik, pragmatik va lingvomadaniy ekvivalentlikni ta'minlashda cheklovlarga ega.
4. Frazeologik birliklar, maqollar va ko'chma ma'noli iboralar raqamli tarjimada so'zma-so'z

ifodalanishi sababli tarjima mazmunida jiddiy buzilishlar yuzaga keladi.

5. O‘zbek tilidagi milliy-madaniy birliklar ingliz tiliga tarjima qilinganda izohli tarjima, transkripsiya yoki kontekstual moslashtirishni talab etadi.

6. Raqamli tarjima natijalarining sifatini oshirish uchun inson tarjimoni yoki muharriri tomonidan lingvistik, stilistik va madaniy tahrir zarur.

7. Tadqiqot natijalari raqamli tarjimani to‘liq mustaqil tarjima vositasi sifatida emas, balki tarjimon faoliyatini tezlashtiruvchi yordamchi texnologiya sifatida baholash maqsadga muvofiqligini ko‘rsatadi.

Shunday qilib, ingliz va o‘zbek tillari misolida raqamli tarjimada ekvivalentlik muammosi ko‘p qirrali hodisa bo‘lib, u leksik, grammatik, semantik, stilistik, pragmatik va lingvomadaniy omillar bilan bevosita bog‘liq. Raqamli tarjima vositalaridan samarali foydalanish uchun tarjima natijalarini faqat texnik mahsulot sifatida emas, balki filologik tahlil va inson tahririni talab qiluvchi matn sifatida baholash zarur.

Raqamli tarjimada ekvivalentlik muammosi ingliz va o‘zbek tillari misolida tahlil qilinganda, avtomatik tarjima tizimlari tarjima jarayonini tezlashtirish va matnning umumiy mazmunini yetkazishda muhim vosita bo‘lib xizmat qilishi aniqlandi. Biroq raqamli tarjima vositalari har doim ham asl matndagi leksik, grammatik, semantik, stilistik, pragmatik va lingvomadaniy ma’nolarni to‘liq saqlay olmaydi. Ayniqsa, ko‘p ma’noli so‘zlar, frazeologik birliklar, maqollar, milliy-madaniy realiyalar, rasmiy murojaat shakllari va badiiy-uslubiy ifodalar tarjimasida ekvivalentlik buzilishi ko‘p uchraydi. Umuman olganda, raqamli tarjima zamonaviy tarjimashunoslikda muhim texnologik imkoniyat bo‘lib, u tarjimon faoliyatini yengillashtiradi, vaqtni tejaydi va ko‘p tilli axborot almashinuvini jadallashtiradi. Biroq ingliz-o‘zbek tarjimasida ekvivalentlikka erishish faqat texnik vositalar imkoniyatlari bilan cheklanmaydi; bu jarayon chuqur lingvistik bilim, madaniy tafakkur, kontekstni anglash va filologik tahrirni talab qiladi. Shu sababli raqamli tarjima vositalaridan samarali foydalanish uchun ularni inson tarjimoni faoliyatini to‘ldiruvchi yordamchi texnologiya sifatida qo‘llash maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. // Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi. — URL: <https://lex.uz/docs/-5030957>
2. Yusupov O.N. Ingliz tilidan o‘zbek tiliga bevosita tarjima qilingan badiiy matnning lingvokognitiv xususiyatlari. Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. — Andijon, 2023.
3. Raupova M.N. Ingliz tilidan o‘zbek tiliga tarjimada transformatsiya hodisasi: lingvokulturologik tadqiq. Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. — Toshkent, 2025.
4. Nida E.A. Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating. — Leiden: E.J. Brill, 1964. — 331 p.
5. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 2nd ed. — London; New York: Routledge, 2011. — 352 p.
6. Catford J.C. A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics. — London: Oxford University Press, 1965. — 103 p.
7. Newmark P. A Textbook of Translation. — New York; London: Prentice Hall, 1988. — 292 p.
8. House J. Translation Quality Assessment: Past and Present. — London; New York: Routledge, 2015. — 160 p.
9. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. 4th ed. — London; New York: Routledge, 2016. — 376 p.
10. Hutchins W.J., Somers H.L. An Introduction to Machine Translation. — London: Academic Press, 1992. — 362 p.
11. Koehn P. Statistical Machine Translation. — Cambridge: Cambridge University Press, 2010. — 447 p.
12. Forcada M.L. Making Sense of Neural Machine Translation // Translation Spaces. — 2017. — Vol. 6, No. 2. — P. 291–309.
13. Castilho S., Moorkens J., Gaspari F., Calixto I., Tinsley J., Way A. Is Neural Machine Translation the New State of the Art? // The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics. — 2017. — No. 108. — P. 109–120.
14. Olohan M. Introducing Corpora in Translation Studies. — London; New York: Routledge, 2004. — 240 p.
15. Hatim B., Munday J. Translation: An Advanced Resource Book. — London; New York: Routledge, 2004. — 373 p.